

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Yapma Destanlarındaki Rol-Modelin İlköğretim II. Kademe Öğrencileri İçin Eğitsel Açıdan İncelenmesi*

Mustafa KAYA**, Mehmet EROL***

Öz: Bu araştırma Fazıl Hüsni Dağlarca'nın yapma destanlarındaki kahramanların ilköğretim II. kademe öğrencileri tarafından model alınıp alınmayacağına, model alınacaksa hangi ölçülerde ve hangi yönlerden model alınacağına tespiti amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma sahasını oluşturan Muş ilinin Bulanık ilçesinde 2010-2011 eğitim- öğretim yılında 8. sınıf öğrencilerine Fazıl Hüsni Dağlarca'nın destanlarındaki kahramanları örnek alıp almayacaklarıyla ilgili 50 sorudan oluşan ön test ve son test şeklinde bir değerlendirme formu uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan değerlendirme formu 4 bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde kahramanın kişilik bakımından güçlü yönleri elde edilmeye çalışılmıştır. II. Bölümde kahramanın akademik ve zihinsel bakımdan güçlü yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. III. Bölümde kahramanın sosyal bakımdan güçlü yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. IV. Bölümde kahramanın eğitsel açıdan güçlü yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan anketin önce ön testi dağıtılmış, ardından kahramanlarla ilgili yapma destanlar derste işlenmiştir. Ders bitiminden sonra son test dağıtılmıştır. Değerlendirme sonuçları bilgisayarda SPSS istatistik programı ve Excel programı yardımıyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin Fazıl Hüsni Dağlarca'nın yapma destanlarındaki

*Bu makale, "İlköğretim II. Kademe Öğrencileri İçin Fazıl Hüsni Dağlarca'nın Yapma Destanlarındaki Rol-Model Kavramının Eğitsel Açıdan İncelenmesi (Muş-Bulanık Örneği)" adlı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

** Arş. Gör. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, VAN, m.kaya@yyu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-4755-4994.

*** Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, GAZİANTEP, erol@gantep.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8513-024X

kahramanların model alınıp alınmadığı; model alınacaksa hangi yönlerden model alındığıyla ilgili çeşitli tespitlerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fazıl Hüsni Dağlarca, Alpaslan, Yapma Destanlar, Rol ve Model

An Examination of The Role-Model in Fazıl Hüsni Dağlarca's Artificial Epics for Secondary Stope Students in Educational Terms

Abstract: The aim of this study is to determine whether the characters in Fazıl Hüsni Dağlarca's artificial epic is taken as role models by students in the secondary stage of primary schools; and if so, to what extent and in which aspects they are taken as role models. A evaluation form which is composed of 50 questions and which is about whether eighth grade students in primary schools take characters in Fazıl Hüsni Dağlarca's epic as role models has been applied as pre-tests and post-tests in Bulanık Province of Muş city, which constitutes the area of the study, in 2010-2011 education year. The evaluation form used in the study is composed of 4 parts. In the first part, it is aimed to gather the strengths of the character in terms of personality. In the second part, it is aimed to determine the academic and cognitive strengths of the character. In the third part, it is aimed to determine the social strengths of the character. In the fourth part, it is aimed to determine the pedagogical strengths of the character. Initially, the pre-tests of the survey used in the study have been distributed, and afterwards the artificial epics about the characters have been covered in the lesson. After the end of the lesson, the post-tests have been distributed. The results of the evaluation form have been analysed with the help of SPSS statistics programme and Excel programme. In the result of the study, various determinations about whether the characters in Fazıl Hüsni Dağlarca's artificial epic is taken

as role models by students in the secondary stage of primary schools; and if so, to what extent and in which aspects the characters are taken as role models have been made.

Key Words: Fazıl Hüsni Dağlarca, Alpaslan, Artificial Epics, Role and Model

Giriş

Birey ilköğretimin II. kademesiyle birlikte ergenlik dönemine ilk adımını atar ve bu dönem ortaöğretimin sonuna kadar devam eder.

Ergenlik dönemi buluşa ermeyle başlar. Ön ergenlik dönemi hızlı bir fiziksel, bilişsel ve psikolojik gelişmenin olduğu dönemdir (Senemoğlu, 2010; s. 27). Fiziksel, biyolojik olarak çocukluktan yetişkinliğe doğru bir dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşümle birlikte ergenden yetişkin rolüne bürünmesi beklenmektedir. Fakat ergenin yetişkin kimliğine bürünmesi kolay olmamaktadır.

Ergenlik dönemi çok önemli değişmelerin ve gelişmelerin yaşandığı fırtınalı bir dönemdir. Ergenin yetişkinlik ve yaşlılıkta sahip olacağı biyolojik, zihinsel ve psikososyal özellikler bu dönemde kazanılmaya başlanır (Arı, 2005; s. 101).

Bu dönem, bireyin kişiliğinin tohumlarının atıldığı, ana hatlarının belirlendiği ve hemen hemen son biçimini aldığı dönemdir. Bir nevi bireyin kişiliğinin şekillendiği bir dönemdir.

Fizyolojik ve bilişsel yapı olarak yeni bir kimliğin sarsıntıları devreye girdiği bu dönemde, kimlik geliştirme, ergen için en önemli bir sorun olma niteliğini sürdürür.

“Bu dönem genç için bir arayış dönemidir. Birey, güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirip ve bu yönleriyle neler yapıp neler yapamayacağını belirler. Genç, nereden geldiği, kim olduğu ve ne yapmak istediği sorularına kendisi yanıt bulmak

zorundadır. Kimlik, diğer bir deyişle özün aynılık ve süreklilik duygusu bu dönemde araştırılmaktadır. Kimlik ne bireye toplumun sunduğu bir özellik ne de ikincil cinsiyet özellikleri gibi olgunlaşma sonucu ortaya çıkan bir oluşum değildir. Kimlik ancak bireyin kişisel çabaları sonucu elde edilebilir. Kimlik arayışı, geçmişin şimdinin ve geleceğin bir araya gelip bütünleştiği anlamlı bir benlik kavramının oluşturulmasını içerir” (Dinçel, 2006; s. 62).

Birey “ben neyim, diğerleri arasında neredeyim, ben nasıl olmak istiyorum, ben yaşamımla ilgili ne yapacağım” gibi soruları sorarak kimlik edinme konusunda kendisini gerçekleştirmeye çalışır. Birey bu sorulara cevap ararken içinde yaşadığı toplumun kültürünün, değer yargılarının ve yaşayış tarzının etkisi altındadır. Ergen dönemindeki birey hayal dünyasında bu soruların karşılıkları olan hayalî kahramanlar türetir. Onlara içinde beslediği özellikleri giydirir. O kahramanla kendisini özdeşleştirir. Ergen böylece kimlik edinme konusunda kendisinin kişilik yapısını tayin etmekte ve kendisine bir hedef seçmektedir. Bu, bir nevi sosyalleşme sürecinin önemli bir adımıdır.

“Bu dönemi yaşayan ergenin ailesi, onun kimlik oluşturma devresinde bulunduğunu bilmelidir. Örnek olamıyorlarsa örnek bulmaya ve örnek göstermeye, buldukları zaman ve mekânda bunu yapamıyorlarsa geçmişten örnek olabilecek insanların hayatlarını, çalışmalarını, kitaplarını önlerine hazır etmeye çalışmalıdırlar” (Durmuş, 2005; s. 25).

Birey ergenlik dönemindeki “ben kimim” sorusuyla aslında bir model arayışı içinde olduğunun mesajını topluma verir. Birey bu arayış evresinde, hayalinde beslediği ve kendisiyle özdeşleştirdiği kahramana benzer karakterlerin çeşitli kanallarla bireye hissettirilmesi gerekir. Böylece birey önündeki modelden beslenip kendisine çeşitli roller biçer.

İnsanların bir davranışı öğrenebilmesi için, o davranışın başkaları tarafından nasıl sergilendiğini görmeleri gerekmektedir. Bireyin önünde bir model olmalıdır. Model sayesinde yeni bilişsel beceri ve davranışlar öğrenilebilir. Öğretmenlerin temel görevi, her şeyden önce, sınıfta iyi bir model olmaya çalışmaktır. Ancak bazı durumlarda çok iyi bir öğretmen sınıfta belki çok az bir öğrenci grubu tarafından model alınabilir. Öğrencilerin büyük bir bölümü farklı modeller benimseme durumunda olabilir. Bu durumda öğretmenlerin görevi öğrencilerin

beklentisi ve amaçlarını tanıyarak onları istendik davranışlarına dikkat etmelerini ve model almalarını sağlamaya çalışmak olmalıdır.

Ergen dönemindeki bireyi, kendisini anlayacak ve bu arayıştan kurtaracak bir kahramana – yani modele- yönlendirebiliriz. Bu durumda hem biz model olabiliriz hem de edebi metinlerdeki kahramanlardan hareketle bireyi bir modele yönlendirebiliriz.

Türkçe dersinin en önemli materyallerinden biri hiç şüphesiz edebî metinlerdir. Edebi metinlerin dili, yapısı, üslubu ve amacı ergen dönemindeki bireyin bilişsel, psikolojik ve sosyal yapısıyla örtüşmelidir.

Türkçe dersinde işlediğimiz metinler genel itibariyle ağır ve düşünceye dayalı metinlerdir. Özellikle kimi metinler hem uzun hem de dil yönünden öğrencilerin seviyesinin çok üstünde olduğu tahmin edilmektedir. Bundan dolayı öğrencilere kazandırılması düşünülen beceriler, istenilen ölçüde verilememektedir. Öğrencilere sunduğumuz metinler nesir ve nazım diliyle harmanlanmış –Dede Korkut Hikâyeleri- olaya dayalı metinler olabilir. Bu metinler okunduktan sonra anlamaya dönük sorular sorulabilmelidir. Öğrenciler metni anladıktan sonra kahramanın kişisel özelliklerini ortaya çıkarıcı sorular sorulup kahramanın kişisel özelliklerine dikkat çekilebilir. Kahramanın ulusal ve evrensel özelliklerinin neler olduğu hep birlikte bulunabilir.

Ergen dönemindeki birey, metinler aracılığıyla kahramanın kişisel özelliklerini öğrendikten sonra bireyin o davranışı sergilemesi için uygun ortam hazırlanır ve bireyin davranışları pekiştirilerek ve desteklenerek kalıcı hâle getirilmeye çalışılır. Ergenlik döneminde desteklenen ve pekiştirilen bir davranışın tekrarlanma ihtimali artar. Bu şekilde toplumun ülkü ve idealleriyle beslenen nesiller yetiştirilir.

Toplumun ülküleri ve idealleriyle beslenen nesiller kimlik oluşumu konusunda kendini gerçekleştirmiş olur, sağlıklı, olgun ve kendine güvenen nesiller olarak yaşamlarını sürdürürler.

Problem Durumu

12-18 yaşları arasında lise yılları dâhil olmak üzere bireyin kişilik gelişimi açısından en önemli zaman dilimi kimlik edinme sürecidir. Bu dönemde birey kimlik edinme problemini yaşarken bireyin gelişimine katkı sağlayacak, onu bir adım daha ileriye götürecek modellerin sunulması gerekmektedir

Bu amaca hizmet etmesi için Türkçe dersindeki metinlerden yararlanabiliriz. Türkçe dersinin en önemli materyallerinden biri hiç şüphesiz edebî metinlerdir. Bu dersteki metinler aracılığıyla tarihe mal olmuş, toplum için büyük bir değer ifade eden kahramanları, ergen döneminde kimlik karmaşası yaşayan bireyin önüne getirebiliriz.

Bu çalışmada, Muş ili Bulanık ilçesindeki Sarıpınar İlköğretim Okulunda öğrenim görmekte olan 8. sınıf öğrencilerinin Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın yapma destanlarındaki kahramanları rol-model alıp alamayacaklarının tespiti amaçlanmıştır.

Bu temel problem cümlesi çerçevesinde aşağıdaki alt sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim öğrencilerin tarihimizdeki bu kahramanla ilgili görüşleri nelerdir?
2. İlköğretim öğrencileri bu kahramanın genel özelliklerini biliyorlar mı?
3. İlköğretim öğrencilerinin bu kahramandan rol- model yoluyla alabilecekleri özellikler nelerdir?
4. Yapma destanlar işlendikten sonra destanların ilköğretim öğrencilerinin bakış açılarında ne gibi etkileri olmuştur?
5. İlköğretim öğrencileri, yapma destanlar işlendikten sonra kahramanın genel özelliklerini öğrenme açısından bir farklılık kazanacaklar mıdır?

Yöntem

İlköğretim II. kademe öğrencilerinin kişilik gelişimi açısından önemli bir kazanım olan kimlik edinme sürecinde yapma destanlardaki kahramanların rol ve model açısından incelenmesinin kimlik kazanmaya etkilerini tespit etmeyi amaçlayan bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden zayıf deneysel desenlerden tek grup öntest-sontest deseni

kullanılmıştır. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir (Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F., 2008; s.201).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Muş ilinin Bulanık ilçesinde eğitim görmekte olan ilköğretim 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Muş ili Bulanık ilçesinde Sarıpınar İlköğretim Okulunda okuyan 12'si kız, 8'i erkek olmak üzere 20 öğrenci, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Örnekleme oluşturan ilköğretim okullarına bizzat gidildi, öğrencilere önce ön test dağıtıldı, öğrenciler ön testlere cevap verdikten sonra ön testler toplandı. Daha sonra araştırmacı tarafından sınıfta yapma destan çeşitli yöntem ve teknikler kullanılarak işlendi ve ardından son test dağıtıldı.

Öğrencilere yöneltilen değerlendirme formunda 50 soru yer almaktadır ve bu soruların seçenekleri “evet, kısmen ve hayır” şeklinde hazırlanmıştır. Bu sorulara verilen cevapların yüzdeler ve frekans dağılımları yapılmış ve değerlendirme soruları bu dağılımlara göre yorumlanmıştır.

Öğrencilere uygulanan değerlendirme sorularındaki veriler istatistiksel işlemler yapmak üzere kodlanmıştır. Kodlanan veriler, bilgisayar yardımı ile SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programına aktarılmıştır. SPSS paket programından yararlanılarak yüzde (%) ve frekansları (f) ortaya koyan tablolar ile grafikler hazırlanarak, tablo ve grafiklerden hareketle sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmamıza temel oluşturan anket soruları metindeki kahramanın kişilik, akademik ve zihinsel, sosyal ve eğitsel açıdan güçlü yönlerini bulmaya dönük başlıkları altında gruplandırılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri ve değişkenler arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla Wilcoxon ilişkili iki örneklem testi uygulanmıştır.

Bulgu ve Yorumlar

Alpaslan yapma destanı ile ilgili metin işlenmeden önceki ön test ve metin işlendikten sonraki son testin analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Wilcoxon İlişkili İki Örneklem Test Sonucu

		N	Mean Rank	Sum of Ranks
Son test- ön test	Negative Ranks	0(a)	,00	,00
	Positive Ranks	19(b)	10,00	190,00
	Ties	1(c)		
	Total	20		

a son test < ön test

b son test > ön test

c son test = ön test

	son test - ön test
Z	-3,826(a)
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000

a Based on negative ranks.

b Wilcoxon Signed Ranks Test

Wilcoxon ilişkili iki örneklem testi göstermiştir ki ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($Z = -3,826$, $p = 0,000$). Bir test için hesaplanan anlamlılık değerinin $P = 0,05$ 'ten küçük olması bu testin istatistiksel olarak anlamlı olması için yeterlidir.

Tablo 2

Alpaslan Karakterinin Kişilik Bakımından Güçlü Yönleri İle İlgili Bulgular

Kişilik Bakımından Güçlü Yönleri	Öntest			Sontest		
	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
1 Güvenilir bir kişi mi?	15	2	3	20	-	-

2	Verdiği sözü her zaman tutar mı ?	12	5	3	20	-	-
3	Doğruyu sever mi ?	17	2	1	20	-	-
4	Ölçülü bir insan mı?	11	8	1	19	-	1
5	Herhangi bir konuda aşırıya gider mi?	2	9	9	2	2	16
6	Başladığı bir işi mutlaka bitirir mi ?	12	7	1	19	1	-
7	Yaşam anlayışı iyimser mi ?	11	7	2	19	1	-
8	Başkaları karşısında dikkatli mi ?	13	6	1	19	1	-
9	Bir şeyler yaparken, çözüm ve önlem almada yaratıcı mı ?	13	5	2	15	5	-
10	Çok bencil, hep kendi dediği olsun diyen biri mi?	2	3	15	-	2	18
11	Heyecanlı ve telaşlı biri mi?	1	6	13	1	3	16
12	Hareketlerini kontrol etmekte güçlük çeken biri mi?	1	9	10	1	2	17
13	Duyularını aklıyla dengeli kullanır mı?	13	5	2	18	1	1
14	Başkalarına bağımlı olmaktan, daima korunmaktan hoşlanan biri mi?	7	7	6	4	5	11
15	Mücadeleci ve fedakâr biri mi?	17	3	-	20	-	-
16	Başkasının yaşama hakkına saygı duyar mı?	14	6	-	20	-	-
17	Merhamet duygusuna sahip mi?	11	9	-	20	-	-
18	Özgürlüğüne düşkün mü?	10	9	1	15	5	-
19	Yarınlar için uğraşan biri mi?	17	2	1	19	-	1
20	Bütün olumsuzluklara rağmen mücadeleye devam eden biri mi?	12	7	1	20	-	-
21	Şehadet şuurunu erişmiş mi?	12	8	-	18	1	1
22	Vatan sevgisine sahip biri mi?	18	2	-	20	-	-
23	Vatanı ve milleti için her türlü mücadeleyi göze alacak biri mi?	15	5	-	20	-	-

Ön testte değerlendirme forumuna katılan çalışma grubunun 1, 2, 3, 15, 16, 17, 20, 22, 23. sorularda ortalama %71'i evet, %24'ü kısmen, %10'u hayır cevabını vermiştir. Son testte ise çalışma grubunun aynı sorulara % 100'ü evet cevabını vermiştir. Öğrencilerin hepsi, Alpaslan'ın güvenilir bir kişi olduğu, verdiği sözü her zaman tuttuğu, doğruyu seven ölçülü bir

insan olduğu, başladığı bir işi mutlaka bitirdiği, yaşam anlayışının iyimser olduğu, başkalarının karşısındaki dikkatli olduğu, bir şeyler yaparken çözüm ve önlem almada yaratıcı olduğu, başkasının yaşama hakkına saygı duyduğu, merhamet duygusuna sahip olduğu, özgürlüğüne düşkün olduğu, yarınları için uğraşan biri olduğu, mücadeleci olduğu, şehadet şuuruna ve vatan sevgisine sahip olduğunu kabul etmektedir.

Ön testte değerlendirme forumuna katılan çalışma grubunun 4, 5, 6, 7, 8, 9,10,11,12,13,14, 18, 19, 21. sorularda ortalama %45'i evet cevabını, %30'u kısmen cevabını, %25'i hayır cevabını vermesine rağmen son testte %65'i evet cevabını, %12'si kısmen cevabını, %23'i hayır cevabını vermiştir. Ön testte %45 olan evet cevabı son testte %65'e ulaşmıştır.

Tablo 3

Alpaslan Karakterinin Akademik ve Zihinsel Bakımından Güçlü Yönleri İle İlgili Bulgular

Akademik ve Zihinsel Bakımdan Güçlü Yönleri	Öntest			Sontest		
	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
24 Zeki sayılır mı?	15	4	1	20	-	-
25 Görevini çok iyi yapıyor mu?	15	5		20	-	-
26 Yaptığı görevle ilgili donanımlı mı?	11	8	1	17	3	-
27 Doğru karar verme konusunda zihinsel becerilerini kullanabiliyor mu?	12	8	-	15	5	-
28 Mevcut olduğu görevini layıkıyla yapıyor mu?	15	4	1	19	1	-
29 Yaptığı işlerden zevk alır mı?	6	10	4	18	-	2

Ön testte değerlendirme forumuna katılan çalışma grubunun 24,25. sorularda ortalama %75'i evet, %20'si kısmen, %5'i hayır cevabını vermiştir. Son testte ise örneklem grubu aynı sorulara % 100 evet cevabını vermiştir.

Ön testte değerlendirme forumuna katılan çalışma grubunun 26,27, 28, 29. sorularda ortalama %55'i evet cevabını, %38'i kısmen cevabını, %7'si hayır cevabını vermesine rağmen son testte %85'i evet cevabını, %10'u kısmen cevabını, %5'i hayır cevabını vermiştir. Ön testte %55 olan evet cevabı son testte %85'e ulaşmıştır.

Tablo 4**Alpaslan Karakterinin Sosyal Bakımından Güçlü Yönleri İle İlgili Bulgular**

Sosyal Bakımdan Güçlü Yönleri	Öntest			Sontest		
	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
30 İyi bir lider mi?	14	5	1	20	-	-
31 İnsanları çalıştırmak ve çalışmalarından zevk aldırarak gücüne sahip mi?	5	8	7	10	3	7
32 Düşüncelerini başkalarına kolayca kabul ettirebiliyor mu?	6	11	3	16	2	2
33 İnsanları sever mi?	14	6	-	19	1	-
34 Kendisi kadar başkalarını da düşünür mü?	7	10	3	17	2	1
35 Maddi ve manevi değerlere sahip mi?	7	10	3	17	2	1
36 Birlik ve beraberlik duygusuna sahip mi?	14	6	-	20	-	-
37 Toplu halde hareket etme şuuruna erişmiş mi?	17	2	1	20	-	-
38 Toplumunu yönlendirebilen biri mi?	17	3	-	16	4	-
39 Başkaları tarafından aranan, kendisiyle mücadele edilmek istenen biri midir?	8	10	2	14	3	3
40 Bulunduğu yerlere göre farklı rollere (anne, asker vb.) bürünebiliyor mu?	8	6	6	12	2	6
41 Birlik olmaktan, birlikte tartışmaktan, birlikte karar vermekten ve sorumluluğu da birlikte paylaşmaktan hoşlanır mı?	12	8	-	19	1	-

Ön testte değerlendirme forumuna katılan çalışma grubunun 30, 36, 37. sorularda ortalama %75'i evet, %20'si kısmen, %5'i hayır cevabını vermiştir. Son testte ise çalışma grubunun aynı sorulara % 100'ü evet cevabını vermiştir.

Ön testte değerlendirme forumuna katılan çalışma grubunun 31, 32, 33, 34,35,38,39,40,41. sorularda ortalama %40'ı evet cevabını, %40'ı kısmen cevabını, %20'si hayır cevabını vermesine rağmen son testte %75'i evet cevabını, %10'u kısmen cevabını, %15'i hayır cevabını vermiştir. Ön testte %40 olan evet cevabı son testte %75'e ulaşmıştır.

Tablo 5**Alpaslan Karakterinin Eğitsel Açından Güçlü Yönleri İle İlgili Bulgular**

Eğitsel Açından Güçlü Yönleri	Öntest			Sontest		
	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
42 Kahramandaki bazı özellikler sizde var mı?	9	9	2	13	7	-
43 Kendinizi kahramanın özelliklerinin hepsi veya birkaçıyla özdeşleştiriyor musunuz?	6	12	2	8	12	-
44 Sizce kahraman çocukluğunda bir kahraman olacağına inanıyor muydu?	9	7	4	12	6	2
45 Kahramanın bu özellikleri kazanmasında toplumun bir etkisi var mıdır?	13	5	2	11	7	2
46 Bu kahraman gibi olmak ister misiniz?	16	3	1	18	2	-
47 Kahraman sahip olduğu özellikleri başkasından almış mıdır?	5	6	9	6	4	10
48 Sizce kahramanın ortaya çıktığı ortam zor mu?	13	5	2	14	4	2
49 Toplum bu kahramanı önceden tanıyor muydu?	5	8	7	9	3	8
50 Sizde bir gün kahraman olacağımıza inanıyor musunuz?	10	6	4	12	6	2

Ön testte değerlendirme formuna katılan çalışma grubunun 42,43,44,45,46,47,48,49,50. sorularda ortalama %48'i evet cevabını, %34'ü kısmen cevabını, %18'i hayır cevabını

vermesine rağmen son testte %57'si evet cevabını, %28'i kısmen cevabını, %15'i hayır cevabını vermiştir. Ön testte %48 olan evet cevabı son testte %57'e ulaşmıştır.

Öğrencilerin kahramandaki bazı özelliklerinin kendilerinde olduğu, kendilerini kahramanın özellikleriyle özdeşleştirdikleri, kahramanın çocukluğunda böyle bir kahraman olacağına inandıkları, bu kahraman gibi olmak istedikleri ve bir gün kahraman olacaklarına inandıkları sorularına verdikleri cevaplar, öğrenciler de özgüvenin arttığının, kahramanla kendilerini özdeşleştirdiklerinin en açık göstergesidir.

Sonuçlar ve Öneriler

Sonuçlar

Araştırma, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın yapma destanındaki kahraman ilköğretim öğrencileri tarafından model alınıp alınmayacağı, model alınacaksa hangi ölçülerde ve hangi yönlerden model alınacağına tespiti amacıyla yapılmıştır. Bu amaç çerçevesinde yapılan çalışmadan şu sonuçlar çıkarılmıştır:

1) Destanların en önemli özelliklerinden biri millî olmaları ve millî ülküyü ifade etmeleridir. Destanlardaki millî ülküyü temsil eden kahramanlar, zengin yöntem ve teknikler kullanılarak öğrencilere aktarıldı. Kullanılan farklı yöntem ve teknikler sayesinde metindeki kahramanların genel özelliklerinin kolay bir şekilde aktarıldığı görülmüştür. Ceran (2015) Çocuklara rol model olması bakımından millî mücadele kahramanları ve edebî eserlere yansımaları: "kurtuluşun kahramanları" kitap dizisi örneği adlı çalışmasında kurgusal çerçevede ama gerçeklik algısını da zedelemeyen işlenen yerel kahramanların taşıdıkları kişilik özellikleri, onların çocuklara birer rol model olabileceklerine işaret etmektedir.

2) Destanlar, çocuğun sosyalleşme sürecindeki model alma ihtiyacına cevap veren kahramanları içinde barındırdığından çocuğun sosyal, ahlaki ve kültürel gelişimini olumlu yönden etkileyebileceği tespit edilmiştir. Orhan, Bulut ve Gedik (2012: 57) de Türkçe

eğitiminde kültürel değerlerin aktarılmasında halk hikâyelerinin önemi üzerine yaptıkları araştırmada öğrencilere kültürel zenginliğin öğretilmesinde ve gelecek kuşaklara kültürel değerlerin aktarılmasında ve millî değerleri özümsemiş bireylerin yetişmesinde halk edebiyatı kaynaklarının önemli bir payı olabileceğini dile getirmişlerdir. Ayrıca Özcan (2008) Halk edebiyatı metinlerinin çocuk edebiyatına kaynak olması ve örneklem olarak Dede Korkut Hikâyeleri adlı çalışmada hikâyede geçen kahramanların yaptıkları kahramanlıkların ve davranışların çocuklar için model oluşturabileceğini dile getirmektedir.

3) Yapma destanlar sadece okuma yoluyla öğrencilere aktarılmamıştır. Öğrencinin empati kurabilmesi, metni iyice anlayabilmesi ve olayın içinde kendi varlığını hissedebilmesi için metinler nazım-nesir harmanlanarak işlendi. Dersin bu şekilde işlenmesi öğrencilerin derse karşı dikkatlerinin artmasını sağladı.

4) Önceden tanınmış ve bilinen kahramanlarla ilgili ön testin ve son testin değerleri arasında göze çarpan bir fark -en fazla %30-%40 arası- olmadığı görülmüştür. Ama önceden bilinmeyen ve tanınmamış kahramanlarla ilgili ön testin ve son testin değerleri arasında ciddi bir fark olduğu- %60- %80- tespit edilmiştir.

5) Derslerde işlenen metinlerde, metni anlamaya dönük sorular soruluyor. Genelde metindeki kahramanın kişisel ve evrensel özelliklerini ortaya çıkarıcı sorular soruluyor. Metinlerdeki kahramanların kişisel ve evrensel özelliklerini ortaya çıkarıcı soruların sorulması hem öğrencilerin derse olan ilgisini artırdığı görülmüş hem de öğrencilerin kahramanların özelliklerini tespit etmelerini kolaylaştırmıştır.

Öneriler

Araştırmamızdan elde edilen sonuçlardan hareketle şu öneriler ortaya konmuştur:

1) Ergenlik dönemi birey bağımsızlığını, kişiliğini aradığı dönemdir. Bu dönemde anne, baba, öğretmen ve toplum olarak herkesin özümseyeceği, toplumun değer yargılarını özümsemiş modelleri ergen dönemdeki bireyin önüne getirmeliyiz.

2) Kişiliklerinin oluşma dönemindeki bireylerin doğru kaynaklardan beslenmeleri gerekir. Günümüz dünyasında ciddi bilgi kirliliğine maruz kalan gençlerimizin doğru kaynaklardan beslenip doğru bir kişilik kazanmaları gerekmektedir. Kişilik gelişimleri açısından sakıncalı olan kişileri televizyondan, internetten ve gazetelerden model almaktadırlar. Bu, kendi geçmişine küskün, hiçbir amacı olmayan, eleştirel düşünmeyen, sorgulamayan ve analiz yapmayan nesillerin yetişmesine sebep olmaktadır. Bu durumda Türkçe metinlerde bireyin kendisine model alabileceği karakterlere yer verip o karakterlerin kişilik özelliklerini onlara özümsetmeliyiz.

3) Türkçe dersinde yapma destandaki kahraman işlenmeden önce kahramanla ilgili ön hazırlık soruları sorulmalı, öğrenci metne hazırlanmalıdır. Metindeki sorular hem öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyini ölçmeli hem de öğrenciyi metne hazırlamalıdır.

4) Millî ülküyü ifade eden ve millî bilinci oluşturan destanlardaki kahramanların kişisel, sosyal, akademik ve eğitsel özelliklerini, zengin yöntem ve teknikler kullanarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Çocuğun sosyalleşme sürecinde ihtiyaç duyduğu model alma durumunu yapma destanlardaki kahramanlar aracılığıyla aktarabiliriz.

5) Öğrencilere öğretilenlerin kalıcı ve etkili olmasının en etkili yolu yaşayarak ve yaparak öğrenmedir. Öğrencilerimize ulusal ve evrensel değerler taşıyan değerlerimizin hepsini yaşayarak ve yaparak öğretemeyiz. O zaman bu değerleri yaşayan, toplum tarafından benimsenen tarihi şahsiyetlerin yaşamlarını yapma destanlar yoluyla öğrencilerimize aktarmamız gerekir.

Makalenin Bilimdeki Konumu (Yeri)

Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilimler Bölümü/ Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Makalenin Bilimdeki Özgünlüğü

Ergen dönemde kimlik arayışı içinde olan bireyleri dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler olarak yetiştirmek, en başta öğretmenler olmak üzere, toplum olarak hepimizin üzerine düşen ciddi bir görevdir. Bu dönemde kimlik karmaşası yaşayan bireye doğru bir kişilik kazandırmak için hepimizin üzerine düşeni yapması için çeşitli yollara başvurması gerekmektedir. Bu yollardan biri de arayış içinde olan bireye çeşitli modeller sunmaktır.

Bireye bu kişileri yapma destanlarla sunabiliriz. Yapma destanları derste çeşitli materyallerle zenginleştirip işleyebiliriz. Metinlerde karakterlerin kişisel özelliklerini ortaya koyan sorular sorarak öğrencilere kahramanların kişisel özelliklerini buldurabiliriz. Daha sonra birey ile modelin ortak yönlerini, modelin toplumdaki statüsünü göz ardı etmeden modelin kişisel özellikleri tespit edilebilir.

Bu çalışmada yapma destanların öğrencilerin kişilik gelişimine yapacağı katkı ile ilgili elde edilen veriler ve bu verilerin analiz sonuçlarının yazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca tarihe mal olmuş, millî değerlerle donatılmış şahsiyetlerin yapma destanlar vasıtasıyla öğrenciler için rol model oluşturup oluşturmayacağı ile iliği elde edilen bulgular, çalışmanın özgünlüğüne katkı sağlamaktadır.

Kaynakça

- Arı, R. (2005). Gelişim ve öğrenme. Ankara: Nobel.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F., (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Ceran, D. (2015). Çocuklara rol model olması bakımından millî mücadele kahramanları ve edebî eserlere yansısı: “kurtuluşun kahramanları” kitap dizisi örneği, Tarih Okulu Dergisi, 8(14), 135-157.

Dinçel, E. (2006). Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).

Durmuş, A. (2005). Ergenlik dönemi, İstanbul: Nesil Yayınları.

Orhan, S.; Bulut, M.; Gedik, M. (2012). Türkçe eğitimi açısından kültürel değerlerin aktarılmasında halk hikâyelerinin yeri ve önemi, *International Journal of Social Science*, 5(3), 51-57.

Özcan, H. (2008). Halk edebiyatı metinlerinin çocuk edebiyatına kaynak olması ve örneklem olarak Dede Korkut Hikâyeleri, *Turkish Studies*, 3 (2), 582- 603.

Senemoğlu, N. (2010). Gelişim, öğrenme ve öğretim, Ankara: Pegem Akademi.

Topses, G. (2003). Gelişim ve öğrenme psikolojisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Summary

Problem Statement: The most crucial achievement of an individual's personality development, including high school years, between the ages of 12-18 is the problem of getting an identity. In this period, while experiencing the problem of acquiring the identity, it is necessary to present the models which will contribute to the development of the individual and take it one step further. In order for people to learn a behaviour, they need to see how that behaviour is done by others. It is necessary to have a model in front of the individual. New cognitive skills and behaviours can be learned through the model. The primary task of the teachers is, first and foremost, to try to be a good model for the class. However, in some cases a very good teacher class may be modelled by perhaps a few student groups. Most of the students may have to adopt different models. In this case, the task of the teachers should be to

recognize students' expectations and aims and try to make them pay attention to their behaviours and take models. To serve this purpose, we can use the Turkish texts. One of the most important materials of Turkish course is literally literary texts. The language, structure, style and literary text of the literary text should overlap with the cognitive, psychological and social structure of the individual in the adolescent period. Through these texts we can bring heroes, who have a great deal of value for the society, in front of the individual who is living in the confusion of identity in adolescence. Determination of whether the 8th grade students who are studying in the primary schools (Sarıpınar Elementary Schools) of the province of Muş will be able to take role models of heroes in the epics of Fazıl Hüsnü Dağlarca.

Purpose of the Study: In this study, it was aimed to determine whether the 8th grade students of Sarıpınar Elementary School in district of Muş province could take the role models of the heroes of Fazıl Hüsnü Dağlarca's artificial epics.

Method(s): In this study, it was aimed to investigate the protagonists of the 8th grade students who are in the process of identity acquisition in terms of role models of the making epics. In this study, one group pretest-posttest design was used from the weak experimental designs. (Büyüköztürk et al., 2008; p. 201) The data in the questionnaires applied to the students are coded to perform statistical operations. The encoded data was transferred to the SPSS (Predictive Analysis Software) program with the aid of a computer. By using SPSS package program, tables and charts that show percent (%) and frequencies (f) were prepared and tried to determine problems by moving from tables and graphs. The evaluation questions that constitute the basis of my research are grouped under the titles of the hero's personality, academic and mental, social and educational aspects.

Two Wilcoxon-related sample tests were used to determine whether there was a significant difference between the views and variables of the participants in the study.

Findings and Discussions: The adolescent youth has assumed various identities before the adolescence period; however he is fighting for a permanent identity in the adolescence. The individual struggles to emphasize independence in this period. As a free individual, he tries to feel that he is an independent individual, stepping into the future. We have to offer a variety of role models as an individual community that is involved in a permanent impersonation effort.

By means of the texts in Turkish course, the individual can be provided with skills such as analysis-synthesis, problem solving, critical thinking, universal point of view, as well as the formation of robust, personable characters and use of knowledge at the same time.

When Turkish epics are being performed in Turkish lessons, word chorus, guessing reading, reading theater, oratorio methods; six techniques such as hat thinking, lecture, question-answer, role-model teaching techniques were used. Through these texts, the personal, social, academic and educational aspects of the heroes were revealed. It was transferred to the students through epics.

Doctrines have been found to be able to positively affect the child's social, moral and cultural development as it contains the heroes who respond to the need to model in the child's socialization process. Do not make epic poetry read-only. The texts were processed by blending verse-prose, so that the learner could build empathy, understand the text well and feel his own presence in the event. The processing of the lesson in this way increased the attention of the students towards the lesson.

It was observed that there was a difference of at most 30% -40% between the values of pre-test and post-test related to pre-known and known heroes. However, there is a significant difference between the values of the pre-test and the post-test related to the previously unknown and unknown heroes - from 60% to 80%.

In the texts, the heroes who were modelled by the individuals in the process of identity formation were given in the incident. The students created an atmosphere as though they were

inside the scene. This situation enabled the students to participate more effectively in the class. Through making epics, we can offer various alternatives in the process of acquiring the identity for future generations, and we can help in the construction of their contacts.

Conclusions and Recommendations: The period of puberty is a time when physical and biologically crucial changes occur in the individual. In this period, the individual begins to answer the question "Who am I?" In different living spaces, and starts to walk the way in life. The individual is in a search for this period. The young man in search of new starts to ask questions like "Who am I, what am I, what shall I be, what is my place in society?" Unconsciously. In fact, the individual tries to create an identity for himself with these questions. The main purpose of the individual is to earn his own identity. It has been determined that the heroes who respond to the modelling need of the individual through epic making during the process of acquiring the identity of the individual can affect the social, moral and cultural development of the individual positively.

The most effective way of being permanent and effective is to learn by living and doing. We can not teach our students all the values of national and universal values by living and doing. Then we need to transfer our lives to the students through the epics of living the Turkish elders who are living these values and adopted by society. Instead of giving texts appealing to the students' ear, we should give them texts that appeal to their eyes. Let's not forget that today's young people will be architects of our future. The way they make the best architect of our future is to underline their personal characteristics of good architects.

Keywords: Fazıl Hüsnü Dağlarca, Alpaslan, Artificial Epics, Role and Model.